

Barlai Róbertné

Az e-naplók mint reflexiók a Dobbantó program megvalósításának lehetőségeiről

A Dobbantó programban a Tartalomfejlesztő és a Híd munkacsoport feladata volt a tanulási folyamatban a pedagógus rendelkezésére álló „tananyag” elkészítése. Több mint kétéves folyamat eredményeként születtek meg a modulok, szám szerint 47, amelyeket a programban a tanulók fejlesztésének irányait kitűző kompetencia-térkép köt össze.

BEVEZETÉS

A modulok elkészítésének műhelymunkái során kristályosodtak ki a munkánkat irányító elvek. Az egyik, hogy a Dobbantó programban nagyon számítunk a pedagógusok kreativitására, illetve kreativitásuk fejleszthetőségére. Ezért nem akartunk tankönyvjellegű kész tananyagot a rendelkezésükre bocsátani, hanem mintegy mintát nyújtva a tanulási folyamatban való gondolkodásra, olyan modulleírásokat készítettünk, melyek jól érzékeltetik, hogy adott kompetenciákat sokféle tartalommal és módszerrel lehet fejleszteni. Szándékunk volt arra készíteni a pedagógusokat, hogy az elkészült modulokat adaptálják a Dobbantó programban részt vevő csoportjukra, és tudják kezelni az egyéni különbségeket.

Ezekre a célokra „A dobbantó program tanulás-szervezési keretei” elnevezésű segédanyagban hívtuk fel a figyelmet.

- A tanulás–tanítás megszervezésének legfontosabb alapelve az egyéni szükségletekhez, fejlődési igényekhez való igazodás.
- Olyan tanulási helyzeteket hozunk létre, amelyek a tanulók alapszükségeire összpontosítanak.
- A diákok aktív, felelős résztvevői saját tanulásuknak, fejlődésüknek.
- A tanulást nem egyszerűen átadás-átvétel folyamatként értelmezzük, a tanulás során a tanulók értelmezik, magyarázzák a különféle jelenségeket, tudásukat saját maguk hozzák létre...
- A diákoknak az iskolával, a tanulással kapcsolatos motiváltságát a valós élethelyzetekhez, és a személyes élményekhez kapcsolódó tanulás kelti fel.
- Kiválóság és boldogság stratégia alkalmazása: ahhoz, hogy minden tanuló az általa elérhető optimális teljesítményt nyújtsa, két tényezőre feltétlenül szükség van: a tanítás kiválóságára és az örömteli, boldog tanulásra.

E-NAPLÓ MINT A TANULÁSI FOLYAMAT REFLEXIÓINAK ESZKÖZE

A pedagógusokat a tanulási folyamatban való részvételükről e-napló írására kértük, melyek a programban a modulok korrekciójában segítették a modulszerzőket. Az instrukció szerint a pedagógus az előre megadott sablonban egy adott modullal/részmodullal kapcsolatban napról-napra, vagy az általa kiválasztott napon röviden vezet: mi az, amit a modul aznap feldolgozott, részéből sikerült-e jól megvalósítani, mi az, ami nem vált be, miért, mit csinált másképpen, milyen javaslatai vannak.

Az e-naplókhoz sablont kaptak a következő szerkezettel:

Ma sikeres napunk volt, mert a foglalkozáson jól ment...

Viszont problémát okozott...

Új dolog, amit kipróbáltam/változtattam, és szívesen megosztanám másokkal is...

Át kell gondolnom...

Emlékezetes marad számomra...

A hívó mondatok használhatók voltak – 139 e-napló készült, 12 pedagógustól, átlag 2 oldalban összefoglalva a napi tapasztalatokat –, még a modul használatára vonatkozóan is. Az e-naplók részben a 2009/2010-es tanévbéli tapasztalatokat tükrözik, de már az idei tanévben az új dobbantós csoportjaikkal is használják, vagyis megkedvelték az e-napló formát, és maguk is hasznosnak érzik tapasztalataik közkinccsé tételét.

A cikkben az e-naplókban leírtak segítségével azt próbáljuk meg követni, hogy a tanulás-szervezés fent idézett elvei, céljai mennyiben tükröződnek a pedagógusok napi tapasztalatainak leírásában.

A visszajelzések megértéséhez szükséges ismerni a modulok által nyújtott segítséget.

A MODULOK JELLEMZÉSE

A Dobbantó programban moduloknak nevezzük azokat az általában 25, változatokkal maximum 50 tanórás tanítási egységeket, amelyek egy-egy műveltségi területhez vagy az alapvető életpálya-építési és munkavállalói kompetenciákhoz, illetve konkrétan a munka világával kapcsolatos ismeretekhez, tapasztalatokhoz kapcsolódnak. A részmodul egy tartalmilag relatíve elhatárolható oktatási egység tanításának, e tanítás körülményeinek, tanítási környezetének a leírása.

Szerkezete: A részmodul címe, Rövid leírás; Mely célok eléréséhez járul hozzá; Igényelt idő; Felhasználási terület; Háttér; Ajánlott feldolgozási mód; Eszközök, anyagok. Változatok: Az ajánlott feldolgozási mód alternatívái; Kiegészítő tevékenységek; Értékelés; Források.

A modulok „a tanítás-tanulás megtervezését, megszervezését segítő, választható dokumentumok, szakmai eszközök rendszere”, részletes leírást adnak egy-egy téma feldolgozásának menetéről, a tanulói tevékenységekről és az ajánlott eszközökről.

A modulszerkezetű programcsomag moduljai, részmoduljai relatíve önálló egységek.

Változatos sorrendben alkalmazhatók a tanítás folyamatában, rugalmasan variálhatók, az egyik elemben alkalmazott ötlet, megoldás áttehető más modulokba, bővítve azokat. A pedagógus innovatív képességeitől függően önálló elemekkel is gazdagítható. Az oktatási programcsomag az adott tanulócsoporthoz adaptálható, anélkül, hogy alapvető céljai sérülnének, lehetséges a folyamatos bővítés, a válogatás a modulokon belül meglévő változatokból.

A modulleírás meghatározza a pedagógus számára, hogy milyen konkrét megoldásokat alkalmazhat egy-egy tanítási részfeladat során, ehhez megadja a lépéseket, s ha szükséges, ezeket meg is magyarázza, illetve felajánlja hozzájuk a szükséges eszközöket. Integrálja a tartalom és a ténylegesen elkészítendő eszközök leírását, sőt a programcsomag részeként az alkalmazó pedagógusok számára rendelkezésére bocsátja magukat az eszközöket (feladatlap, munkafüzet, portfólió stb.).

A TANULÁSSZERVEZÉS CÉLJAINAK TÜKRÖZŐDÉSE AZ E-NAPLÓK ALAPJÁN

A Dobbantó program pedagógiai koncepciójának egyik alapelve, hogy „a pedagógiai gyakorlat reális esélyt teremtsen az eltérő fejlesztési szükségletek kezelésére egyéni fejlődési utak biztosításával. Másképpen: a tanulás-tanítás megszervezésének legfontosabb alapelve az egyéni szükségletekhez, fejlődési igényekhez való igazodás.

Így a személyre szabottság érinti a tantervi kereteken belül a célokat (kompetenciákat), a tartalmakat, azok mélységét, mennyiségét, a tanítás, tanulás szervezési módjait, az oktatás módszereit, a tanulási időt, az értékelést, a teljes tanulási környezetet. Nem jelenti azonban a csak egyénre szabott tanítást, tanulást, hanem olyan rugalmas tanulásszervezést, amelyben fontos szerepet töltenek be az együttműködésre lehetőséget adó, párban és különféle csoportokban zajló kooperatív munkaformák is.

Ez az alapelv nagyfokú rugalmasságot igényel a pedagógustól, fontos, hogy nyitott és érdeklődő legyen a tanulók körülményeinek, személyiségének megismerése iránt. A modulokban sok olyan feladat, gyakorlat is van, amely ezt segíti. A megvalósítást támogatja a tanulási környezet átalakítása: a tanterem berendezése (körben ülés), a bizonyos kényelmet sugárzó ülősarok, a közös teázási lehetőség mind-mind kedvez a kötetlen vagy kötetlenné válásnak, de jól irányított célzott beszélgetésnek is. A team megbeszélések a tanulókról szerzett információk cseréjét is szolgálják.

Idézetek e-naplókból:

Ma sikeres napunk volt, mert a foglalkozáson jól ment...

„A *Képességfa* című feladat nagyon jó színvonalon készült el. Vittem be több könyvet a fákról, a le^{ve}lvélformákról, innen gyűjthettek különböző levélalakokat. Két tanuló közben elkészítette a fa törzsét és ágait. Érdekesen oldották meg a feladatot, nagyon kusza ágak születtek, és amikor rákérdeztem, hogy miért ilyen, az egyik tanuló rögtön rávágta, hogy mi is ilyenek vagyunk. Azután színes lapokat választhattak, és mindenki ezekből vágta ki a saját levelét. Eleinte nagyon nem szerették a feladatot, unalmasnak találták a méricskélést, a rajzolást. De a tulajdonságok felírása

után kiválasztotta, ami rá jellemző, ráírta a nevét, és bármilyen színnel kiszínezhetette. A végén nagyon szép színes fát sikerült közösen készíteniük. Ez a fa a terem falára került dekorációnak. Jó volt a közös tulajdonságok megbeszélése ez alapján, kiderült, hogy sokan szeretnek sportolni, számítógépezni. Több tanulónak van otthon állata, és így tudunk máris a környezetvédelemre utalni, hiszen a mi iskolánk ökoiskola. Kiderült, hogy a szakács szakma a legnépszerűbb a csoportban, így már itt elhatároztam, hogy a vendéglátás szakmával kezdem a szakmák bemutatását.” (Szabóné Tolnai Erzsébet, ÉP 01. 01. (3–5. foglalkozás) 2009.09.08)

Ma sikeres napunk volt, mert a foglalkozáson jól ment...

A riportok alapján nagyon jó megfigyeléseket végeztek, több dologra emlékeztek, mint amire én gondoltam. A helyszínen hallottak és látottak jobban megmaradtak bennük természetesen, mintha csak órán beszélgettünk volna a szakmákról.

– A somáliai tanuló is nagyon jó bemutatót készített, végig használta a fordítóprogramot és a szótárt, és utána vállalta, hogy a még igencsak döcögő magyar tudásával ismerteti az általa választott foglalkozást. A többiek pedig nagyon segítőkészen próbálták megérteni az elhangzottakat. (Szabóné Tolnai Erzsébet, ÉP 02. 03. (3–4. foglalkozás) 2009.11.10)

A két idézet jól demonstrálja, mit jelent a modulok tanulók egyéni szükségleteihez való igazítása. Az e-naplók szerint a kisebb csoportlétszám (a max. 16 fő) megteremti a pedagógus számára a lehetőséget ahhoz, hogy észrevegye a tanulók egyéni reakcióit is az adott feladathoz, gyakorlathoz kapcsolódóan, és továbbblendítse őket a nehézségeiken (egyéni foglalkozással), vagy adaptálja, fogalmazza át a feladatot az adott tanuló szükségleteihez, miközben a többiek másképpen oldják meg ugyanabban a témában a modulban ajánlott feladatot. Ebben a helyzetben fontos elfogadtatni a többséggel, miért van szükség átfogalmazásra.

A tanulók körülményeinek megismerése elengedhetetlen, megrendítők az ilyen irányú tapasztalatok:

Emlékezetes marad számomra...

Jobbára negatív emlékek és élmények maradtak meg erről az óráról. Egyfelől az eltávolodás és elhidegülés, amit a bő két hét okozott. A nebulóknak nagyon gyorsan kialakul bárkivel szemben a szolidaritásuk, a hűségük, utánozzák azokat, akik jól tesznek (vagy úgy tesznek, mint ha jól tennének) velük, aztán a találkozások esetleges elmaradása automatikusan érzelmi elhidegülést is maga után von.

Másodsorban az a legmegdöbbentőbb, hogy ezekben a család nélküli közösségekben vagy csonka családokban mennyire hideg, felületes, de több esetben durva, hazug, álnok és szörnyű a társadalmi többség normái szerinti szent és a profán vidám ünnep. Dermesztő az, hogy szenteste nincsenek együtt a családok, hogy egyedül hagyják a gyermekeket, nemhogy ajándék, figyelmesség, de még egy jó szó sem hangzik el.

Volt két diák – ráadásul jó képességű diák –, akik a szünetben külön-külön megkerestek és beszámoltak a karácsony magányáról. Az egyik teljesen egyedül maradt otthon, és nem is kapott ajándékot, a másik édesapjával él kettesben, és noha kapott ajándékot (ami egy számítógépes

fejlesztés volt, amit saját maga rendelt meg), de ezen kívül semmilyen meglepetés nem érte, és ő sem vett semmit. Rettenetes az elhidegülés és a közöny. Nem is csoda, hogy oly gyakran azt adják tovább, amit otthon kapnak: ridegséget és folyamatos elutasítást, én pedig értetlenül állok előttük, nem értem, a szeretetért és a törődésért cserébe miért szűrnak töröket a szívembe.

Végső sorban azt kell értéként elkönyvelnem, ami volt, hiszen, ha nyögvenyelősen is, de mégis csak megszülettek a hosszabb-rövidebb terjedelmű munkák, valamint elégséges szóbeli beszámolót hallottam ahhoz, hogy megfelelő képet alakítsak ki az otthoni helyzetről. A tanulók valójában jól tudják, sejtik, milyennek is kellene lennie egy családi együttlétnek, és a megszólalástól való tartózkodásuk igazából ennek hiányából fakadó frusztráltságukból és szégyenükből ered. (Müller Tamás Bulcsú, Társism, 2010. 01.04.)

Viszont problémát okozott ...

E. (fiú) nem érezte jól magát, hazakéredzkedett, hogy gyógyszert vegyen be. Nemsokára jobban lett és visszajött. T-nek (fiú) ma nem volt jó napja, ellenálló, morcos volt. Ma egyéni foglalkozást tartottam vele. Egy ideig együttműködő volt, de aztán ezt sem bírta tovább, elment szobabiciklizni, és ezzel vezette le indulatait. (Dudás Gabriella, KA 2/1. 02. 1. fogl.)

Át kell gondolnom...

Hogyan tudok segíteni L.-nek, hogy bátrabban megszólaljon, felvállalja a többiek előtt való szereplést. A többi lány kedveli egymást, jól érzik magukat egymás társaságában, sokat nevetnek. Élénkek, éles eszűek, magabiztosak. L. kilóg a sorból, nagyon visszahúzódo egyéniségű. Más. Ez érződik a külsején, a viselkedésén. Előző iskolájában is magányos volt. Szeretnénk, ha sikerülne feloldódnia, és társaitól elfogadást kapna.

Érzékelhetően megjelent a pedagógusoknál a program által közvetített empátia a tanulók egyéni problémái iránt. Erre azt mondhatná valaki, hogy talán nem kellene ennyire figyelembe venni a tanulók egyéni állapotát, kinek van erre ideje és energiája, a pedagógus nem pszichológus, az ő legfontosabb feladata, hogy oktasson és neveljen. Sokan bölintanának is erre a megjegyzésre. De ebben a programban éppen az a cél, hogy egy fiatal se vesszen el a társadalom számára, próbáljunk meg mindent megtenni, hogy akarjanak dolgozni, fejlődni. A motiváláshoz viszont egyéni bánásmódra van szükség. A program megkívánja, hogy a pedagógus legyen képes kilépni hagyományos központi szerepéből, s helyébe a szemléletében és módszereiben „tanulóközpontú, toleráns, nyitott, támogató, ösztönző pedagógusként működjön”. (Dobbantó pedagógiai koncepció)

TANULÁSI HELYZETEK, AMELYEK A TANULÓK ALAPSZÜKSÉGLETEIRE ÖSSZPONTOSÍTANAK

A program szerint a tanulók alapszükségeit is elég tág körben értelmeztük. Jónak tartottuk a kompetencia értelmezést használni, hiszen a modulokban nemcsak száraz ismereteket akartunk közvetíteni, hanem gyakorlat közele, a mindennapi életben, a szakmaválasztásban, de az életben való boldoguláshoz is szükséges képességeket fejleszteni, a munkához, a tanulónak önmagához,

másokhoz, a közösséghez való viszonyát alakítani, azaz szemléletet formálni. A kompetenciát mi a tudás, a képesség, az attitűd hármasának szerves egységében értelmeztük. Ez nem könnyű feladat elé állította a modulszerzőket és a dobbantós pedagógusokat sem. Az alábbi esetleírásokból érzékelhető, hogy a pedagógusok tudtak reagálni ezekre az alapszükségekre.

Ma sikeres napunk volt, mert a foglalkozáson jól ment...

– Az új részmodulnak nagy lelkesedéssel vágtam neki, mert sokat reméltem tőle, és számításom az első foglalkozás során be is vált.

– Nem túlzott, de viszonylag fegyelmezett türelemmel olvastuk el Moliére rövidített élettörténetét. Szerencsére a gyerekek váltakozva jelentkeztek fölolvasni a kis történetet. Mivel sok jelentkező volt, az ismétlés és a tanulás kedvéért kétszer olvastuk el a leírást. Olvasni nagyon szeretnek.

– A Képzelt beteg egy részletét tekintettük meg. Várakozással ellentétben nem unták, három tanuló kivételével meg is nézték a negyedórás filmrészletet. A renitenskedő három diákot inkább kiengedtem a büfébe.

– Eléggé szép számmal mesélték el „becsapások” történeteiket, ezek közül egy-néhány ugyan nem fedte az alapkövetelményt, de értékeltém az igyekezetet.

– Az esetpéldák közül válogatva rátaláltam a könnyebben és érdekesebben megvalósítható történetekre. Ezek után kijelöltem a szerepeket alakító tanulókat, akik viszonylag ügyesen teljesítették a kötelező feladatot.

– Szerencsésen alakult a jelenetek utáni beszélgetések sorozata, és konklúziókat levonva zártuk le a kiselőadásokat. (Müller Tamás Bulcsú, KA 22 04 Tartuffe II)

Látható, hogy egy feladaton belül, milyen sokféle kompetencia fejlesztése valósulhatott meg:

- különböző írott szövegeket értően olvas: tömören, saját szavaival összefoglalja az olvasottak lényegét és kérdéseket fogalmaz meg a szöveggel kapcsolatban;
- nyitott a különböző művészeti alkotások iránt, ezeket ön maga számára értelmezi és saját érdeklődésének, lehetőségeinek megfelelően önkifejezésre is alkalmazza;
- érti a kommunikáció értékelésének szerepét a kommunikációs célok és szándékok értelmezésében stb. (Ld. a Dobbantó program kompetencia-térképét)

„A kompetenciák kiválasztásánál figyelembe vettük, hogy az iskolából kimaradó, lemorzsolódó, vagy a lemorzsolódás veszélyének közelében álló, tanulási és/vagy magatartási nehézségekkel küzdő fiatalok alapvetően tanulási, kommunikációs, szociális, alapvető munkavállalói és életpálya-építési, valamint a munkavégzéssel kapcsolatos specifikus kompetenciák területén igényelnek támogatást. E kompetenciák fejlesztését néhány nélkülözhetetlennek tartott tartalmi területhez kapcsolódóan látjuk megvalósíthatónak: anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikáció, matematikai, természetismereti, társadalom- és jelenismereti és alapvető munkavállalói és szakmaismeret. E kompetenciákhoz készülnek a Dobbantó modulok.” (Részlet a Dobbantó Program pedagógiai koncepciójából)

Viszont problémát okozott...

Volt, akinek problémát okozott, hogy páros lett-e az eredmény, itt megbeszéltük a páros, páratlan számokat, a visszakérdezés nem mindenkinek sikerült.

Sajnos van néhány tanuló, aki nehezen boldogul a gondolkodással, így nekik segíték, és némely feladatot ki is hagyhatják.

A Roland-Arnold nevekben az O és D is kettőt ér, nem egyértelmű. Minden betűhöz más számot kellene rendelni. (Vertkovci Ágnes, Ma 01.01.)

A matematika, a természetismeret erősen képviselik a logikus gondolkodás képességeinek fejlesztését. A pedagógusok a kiemelt kompetenciák közül jól érzékelték, konkrétan egy-egy tanuló milyen problémákkal küzd.

A program hangsúlyozza az egyénre szabott fejlesztést, de ez nem jelent feltétlenül egyedül folytatott tanulási tevékenységet, hanem olyan rugalmas tanulásszervezést, amelyben fontos szerepet töltenek be az együttműködésre lehetőséget adó, párban és különféle csoportokban zajló kooperatív munkaformák is. Ennek megvalósítására szép példákat olvashatunk az e-naplókból, hiszen a modulokban nagyon sok ilyen feladat, gyakorlat áll rendelkezésükre.

A DIÁKOK AKTÍV, FELELŐS RÉSZTVEVŐI SAJÁT TANULÁSUKNAK, FEJLŐDÉSÜKNEK

Emlékezetes marad számomra ...

A lelegevenebb fiú tanuló párja lett az egyetlen problémás kislány, a fiú segítőjeként magyarázta a feladatot.

Nem maradt olyan venn diagram, ahol nem volt teljesen kitöltve tulajdonságokkal, kitettük a falújságra és átbeszéltük.

Érzékenyen érintette őket a film, mindenki szereti az állatokat, szurkoltak a kisegérnek.

Sokat nézik a televíziót otthon, válogatás nélkül, de örültem, hogy az általam kiválasztott film tetszett nekik. (Vertkovci Ágnes, ÉP 01. 03. 2009. 09. 03)

Végig az volt a tapasztalat, hogy a tanulók nagyrészt komolyan vették a tanulást, érezték, hogy minden értük történik. Ezt a tapasztalatot közvetíti valamennyi idézet az e-naplókból, különösen a lelkesedést, örömet jelentő foglalkozások értek el ilyen hatást.

A tanulást nem egyszerűen átadás-átvétel folyamatként éljük át, a tanulás során a tanulók értelmezik, magyarázzák a különféle jelenségeket, tudásukat saját maguk hozzák létre...

A diákoknak az iskolával, a tanulókkal kapcsolatos motiváltságát a valós élethelyzetekhez, és a személyes élményekhez kapcsolódó tanulás kelti fel.

Új dolog, amit kipróbáltam/változtattam, és szívesen megosztanám másokkal is...

A levélírási feladathoz rajzos, színes mintát adtam, és ezt a formát használták fel a diákjaim is. Boríték formába írtuk a levelet és bélyeget is rajzoltunk rá.

De a mai levélírási feladat több volt, mint egy szövegalkotási feladat. Konfliktuskezelésre, bocsánatkérésre, kapcsolat-építésre, -helyreállításra alkalmas minta, békekötésre való kezdeményezés is volt, és bevált. (Dudás Gabriella, KA 01. 03. 1–2 gyakorlat)

Emlékezetes marad számomra...

Jó volt az előkészítő játék, amelyben két egymással szemben ülő csapat vetélkedett. Az egyik csapatnak érveket kellett felhozni, a másiknak pedig ellenérveket, majd cseréltek. A feldolgozáshoz választott filmet is fegyelmezetten megnézték. Valahol talán meg is érintette őket, hiszen egy hasonló életkorban lévő fiú megpróbáltatásairól szól, akinek van egy nagyon szigorú, szeretet nélküli apja és egy szerető édesanyja. A történet vége tragikus, az apa egy agresszióba torkolló játék közben megöli a fiát. A film nézéséhez kaptak megfigyelési szempontokat, ezek alapján beszéltek meg a látottakat, milyen pozitív és negatív tulajdonságokat láttak a szereplőknél, milyen volt a családtagok viszonya, milyen erkölcsi, jogi következményei vannak az apa tettének. Ebből a jogi következményből adódott egy bíróság felállításának. Tisztáztuk a szerepeket. Sajnos néhány tanuló már otthonosan mozgott ezen a terepen. Kinek mi a feladata, milyen formában zajlanak a bírósági tárgyalások. Először berendeztük a tárgyalótermet, majd kiosztottuk a szerepeket. A második részben megpróbáltuk némán, csak nonverbális jelzésekkel, mozgással eljátszani a történetet. Miután ez több-kevesebb sikerrel megtörtént, eljátszottuk a tárgyalást a teljes valójában, mozgással, szöveggel. Ezek a szövegek improvizatív jellegűek voltak, a saját ismereteikből és a filmen látottak alapján születtek. Az egész játékot kamerán rögzítettük.

A játék után visszaneztük és megbeszéltük, hogy működtek-e a kommunikáció szabályai, egymást meghallgatták-e, hangzottak-e el érvek, ellenérvek, megfelelő mederben folyt-e a vita, vajon így zajlanak-e a valóságban a bírósági tárgyalások. A történetet azzal zártuk, hogy az általuk elítélt apa élete vajon hogyan folytatódik a börtönének után. (Borsi Vince, K 2/1. 2010. 01.)

Viszont problémát okozott...

Nem veszik komolyan, mitől kell tartani, félni. Továbbra is bőszen jelentkeznének olyan hirdetésekre, amiktől óvom őket (sok pénz, könnyű munka, külföld stb.).

Néhány gyereknél gondot okoz, hogy sok mindenre kell odafigyelni egy-egy esetben, nem mindig tudnak mindent megjegyezni, mindenre koncentrálni. Még mindig többször megkérdezik, „miért van arra szükség, hogy...”. Hiszékenyek. Sokszor bíznak a felnőttekben, akkor is, ha sajnos nem kellene. (Zsilákné Timkó Réka, Munka világa, 2010.04.)

Emlékezetes marad számomra...

Nagyon jót mosolyogtam, amikor a 2/1-es jelű feladatot játszották el, jó páran újságot vettek elő, amikor a miniszter beszélt, és hangosan beszélgettek. Amikor el kellett fogadni valamelyik törvényt, egy újságot olvasó megkérdezte a szomszédától, melyik gombot kell nyomni. Én nagyon jól mulattam.

A családoknál. Ami bajuk van a családban a szülőkkel, azt itt most kimondta a tanuló, vitáztak. Azok a tanulók, akik keveset szoktak szerepelni, most nagyon jól kivették a részüket. (Balláné Karsai Márta, Te 1/2. 2009. 11.27.)

Az idézett pedagógusok érdeklődéssel kísérik figyelemmel a tanulók reakcióit az általuk teremtett valóságos élethelyzetekben. Maguk is meglepődnek, mennyire működésképesek a jól időzített szituációk, mennyire más tanulási helyzetet teremtenek, mint a szokásos pedagógus prelegáció vagy prédikáció.

Kiválóság és boldogság stratégia alkalmazása: ahhoz, hogy minden tanuló az általa elérhető optimális teljesítményt nyújtsa, két tényezőre van alapvetően szükség: a tanítás kiválóságára és az örömteli, boldog tanulásra.

Emlékezetes marad számomra...

A gyerekek a játékot kissé vonakodva kezdték. A körbeállítás ellen tiltakoztak, de aztán a szabályt betartva, szépen részt vettek a bemutatkozó, ismerkedő játékokban. A tévedéseken együtt nevtünk.

A kiskönyv készítésekor nagy kedvvel, érdeklődéssel, kitartóan, gondosan dolgoztak. A kezükből kiadott kiskönyvek színesek, szépek, öröm volt látni, milyen igényesek a munkájukra.

A párok egymás bemutatását eleinte kicsit esetlenül kezdték, de aztán nekibátorodtak. Sok mosoly, és elfogadás sugárzott belőlük egymás felé. (Vertkovci Ágnes, ÉP. 01.01. 2009.09.02.)

Viszont problémát okozott...

A ráhangoló játékot nem tudtuk megvalósítani, mert kedvetlenek voltak a tanulók, de az utána következő feladatokat szépen, gyorsan, kedvvel oldották meg. (Dudás Gabriella, K 2. 04. 2009. 09.)

Emlékezetes marad számomra...

A tanulók megható állatszeretete feltétlen emlékezetes marad számomra. Régen láttam ennyi felszabadult, örömtől sugárzó gyereket! (Sándor Attila, MU 14. job shadowing 2009. 10. 14.)

Ma sikeres napunk volt, mert a foglalkozáson jól ment...

A csoportalakítás, amiből az is következik, hogy nagyon ügyesen dolgoztak. Három csoportot alakítottunk ki, az egyik a növények, a másik az állatok, a harmadik a gombák csoportja volt. Minden csoport megkapta a 2. mellékletet és egy szakkönyvet, ezekből kellett egy A4-es lapra egy plakátot készíteni, ami minden fontos tényezőt tartalmaz, és jellemzi a saját csoportjukat. Nagyon szép munkák készültek, még a gombák csoportja is szépet rajzolt, és a lényegét felismerte. Megállapodtunk, hogy táplálkozás szempontjából két csoport létezik, az autotróf és heterotróf. A 2. feladatot önállóan készítették el. Táplálékláncot állítottak össze.

Mindenkinek sikerült.

A tanulók választottak maguknak egy növényt vagy egy állatot, és elkészítették az információs kártyáját, amivel óra végén játszottunk is. Sok mindent megjegyeztek.

A Realika 2. CD-n megtalálható a növény - nyúl - róka videó, melyet több szempont alapján is levetítettem a tanulóknak, és átbeszéltük a kimeneteleket. (Vertkovci Ágnes, TE 01. 02. Táplálkozás az állatvilágban 2009. 11. 30.–12.01.)

Ma sikeres napunk volt, mert...

A ráhangolódást barkochbával kezdtük. A feladvány mindig az osztály egyik diákja volt. A kezdeti passzivitás lassan vidám aktivitássá alakult. Az első három feladványt én adtam, így később a tanulók is hajlandók voltak a „játékvezető” szerep vállalására. 1-2 diák kivételével valamennyien bekapcsolódtak a játékba. Ezzel még jobban megismerhették egymást. (Béres Ildikó, K 1/2. 2009. 11.04.)

Ma sikeres napunk volt, mert...

3 fős csapatokban dolgoztak, amihez ők alakítottak maguknak csapatokat (különösebb viták nélkül sikerült megegyezniük). Frontális formában megbeszéltük, hogy az előző órai feladatokhoz hasonló feladról van szó (Kecske, káposzta, farkas). A kiosztott papírokról közösen, csapatonként elolvasták a feladatot, és logikusan végiggondolták, próbálgatásokkal (a kiosztott eszközökkel) lejátszották, megbeszélték. Amikor minden csoport készen lett (szinte egyszerre), az egyik csapat önként jelentkezés alapján bemutatta a táblánál mágnesek segítségével a megoldást. Nagyon frappánsan, bekiabálások nélkül sikerült a bemutató, majd önállóan lejegyezték a feladatlagra. Úgy tűnt, hogy minden csapat megtalálta a megfelelő megoldást, nem volt szükség egymás meggyőzésére, vitára. Mindegyik tanulót elkapta a lelkesedés a megoldás megtalálására. (Zsilákné Timkó Réka, M 1/1. 2009.09.30.)

Emlékezetes marad számomra...

Élvezték a kockákkal való építést és a versengést, egymás idejének a mérését, az összehasonlítást, még a mértékegységek átváltása sem okozott gondot (perc és másodperc).

A kockák láttán (a kockák oldalain számok és betűk voltak) komolyabb, nehezebb feladatot vártak. Ezért nagyon élvezték a látszólag könnyű feladatot és a versenyhelyzetet, még tanácsokat is adtak egymásnak a toronyépítés nehézségeivel, buktatóival kapcsolatban. Mindenki szívesen vett részt a játékban, sőt az utána való elpakolás sem jelentett gondot. (Zsilákné Timkó Réka, M 1/2. 2010.03.30.)

Ma sikeres napunk volt mert a foglalkozáson jól ment...

A marcipán rózsát a modulban szereplő képsorozat alapján néhányan nagyon ügyesen, nagyon jó kézügyességgel készítették el. Miután több színű marcipánmasszát vettem, beindult a fantáziájuk, és többféle kreatív figurát is készítettek. Ezeket természetesen mindenki hazavihette, ha akarta. Volt, aki nem tudta, hogy miből készül a marcipán, azt is megbeszéltük. Utána teát főztünk, és kellemesen, családias hangulatban beszélgettünk, miközben elfogyasztottuk az elkészített kókuszcigolyókat. Különösebb figyelmeztetés nélkül elmosogattak, felsöpörtek, rendet raktak. Az osztályfőnökük év eleje óta nagy gondot fordít a tanóra utáni rendcsinálásra, ennek meg is van a hatása. (Szabóné Tolnai Erzsébet, Mu 1/3. 2009.11.24.)

Ma sikeres napunk volt, mert a foglalkozáson jól ment...

Minden tanuló kapott két fénymásolt lapot Magyarország vaktérképével. Az egyiken a megyéket kellett beírni, a másikon pedig a hegyeket, folyókat, tavakat. Mindegyik tanuló egyszerre kapta meg a két lapot és egy térképet. Saját magának kellett eldönteni, hogy melyikkel kezd, és a tanulók

többsége a megyéket kereste ki először, ugyanis az tényleg egyszerűbb volt. Térkép segítségével nagyon ügyesen kikeresték a megyéket, és különböző színűre beszínezték. A domborzati vaktérkép elkészítésénél több segítséget igényeltek, mivel két tanár volt jelen, mindenkinek tudtunk segíteni, és átnézni a kitöltött feladatokat.

A színezésnél megbeszéltük, hogy a hegységeknél figyeljenek az árnyalatokra, minél magasabb a hegy, annál sötétebb legyen.

Szeretik a földrajzot, és úgy gondoltam, fontos, hogy Magyarország domborzatával tisztában legyenek. (Vertkovci Ágnes, Te 4. 2010. 03. 08.)

Valószínűleg, hogy a fenti tanulási helyzetekben nem csak a diákok, de a tanárok is „flow” élményhez közeli állapotot éltek át. Ahogy Csíkszentmihályi Mihály állítja: „Amennyiben a tanulók a tehetségükkel kapcsolatos tevékenység közben flow-élményt éltek át, akkor az elkötelezettségük mértéke mindegyik megállapítás szerint szignifikánsan nagyobb volt. Ez azért nagyon jelentős megállapítás, mert ebből arra lehet következtetni, hogy a tanárok a pedagógiai céljaikat akkor tudják legjobban elérni, ha figyelnek arra, hogy a tanulási tanítványaik számára igazán élvezetes legyen.” Ezekből a beszámolókból kisugárzik ez a figyelem, és a pedagógusok tapasztalt felett érzett öröme. Talán ezekben a pedagógusokban megvan, és egyre jobban meglesz Csíkszentmihályi által kulcsfontosságúnak emlegetett belső motiváció igazi megértése, mely állandó tanulásra, és új, nehéz feladatok keresésére ösztönzi az embert. Ezekben a helyzetekben megvalósul a pedagógiai koncepciókban emlegetett partneri kapcsolat, melyben a diák megismerése, a bizalom és a megértés, az elfogadás e támogató, fejlesztő kapcsolat alapja. „A tanár legfontosabb feladata egy olyan környezet, légkör megalkotása, melyben a diák feszültségmentesen él, működik, dolgozik.” (A dobbantó pedagógiai koncepciója)

AZ E-NAPLÓK SZEREPE A PEDAGÓGUSOK REFLEKTIVITÁSRA ÖSZTÖNZÉSÉBEN

Az e-napló sablonjában leginkább az „Át kell gondolnom...” kezdetű mondat segítette, hogy olyan tapasztalatok is megfogalmazódjanak, amelyekben a pedagógus önmaga szembesül saját viselkedésével, munkájával. Saját hatékonyságára vonatkozóan von le következtetéseket. Általában ezeket a gondolatokat nem ismerjük, de egy jó tanárnál feltételezzük, hogy munkájában folyamatosan jelen van az önreflexió.

Át kell gondolnom...

– Az *Információ vagy híresztelés?* című feladat teljes kudarcot hozott, hiába írtam ki a modulban szereplő történetet egy lapra, és készítettem egy táblázatot, hogy az elhangzott szavakat azon jelöljék. Az első tanulónak olyan nehéz volt a sok jelzős szó megjegyzése, hogy a történet 20%-ra sem emlékezett. Ekkor megengedtem, hogy másodszor is olvassák fel a történetet, de így sem volt jobb az eredmény. Nevetgéltek, bekiabáltak, képtelenek voltak megjegyezni a főbb motívumot. Utólag már beláttam, hogy sokkal egyszerűbb történetet kellett volna kitalálni, mint a modulban leírtak, hiszen

ezek a tanulók nem szokták meg a tanulást, és a figyelemkoncentrációjuk is nagyon gyenge. Ez a feladat meghaladta a képességüket, legközelebb ilyen típusú feladatokat az ő szintjükhez igazítva kell megoldatnom. (Szabóné Tolnai Erzsébet, ÉP 01. 01. (3–5. foglalkozás) 2009.09.08)

Át kell gondolnom...

A csoportokban a feladatok kiosztását, ugyanis a lassúbb, gyengébb képességű kerül mindig háttérbe, általában őt választják témafelelősnek vagy időfigyelőnek. A versenyszellemet kell kissé csillapítani pár tanulóban, mindig elsők szeretnének lenni. Óra végi értékelés változatos legyen. (Jelenleg nyomdát, cukorkát kapnak.) (Vertkovci Ágnes, ÉP 01. 01. 2009.09. 02.)

Ma sikeres napunk volt, mert a foglalkozáson jól ment ...

A múltkor a tanulók és köztem feszültség keletkezett. Most ennek a konfliktusnak a feloldására törekedtem, ezért levelet írtam a diákjaimnak, elnézést kértem a türelmetlenségemért. Leírtam, hogy sajnálom, mert meg kellett volna őket dicsérnem, amiért a hosszú feladatot kitartóan végigcsinálták, de sajnós elfogyott a türelmem. Kértem, hogy segítsenek kitalálni, mi a megoldás, hogy meghallgassuk egymást, és jól tudjunk együtt dolgozni.

A következő feladat az volt, hogy ők is írjanak levelet nekem. Azt mondtam, bármiről írhatnak, akár az én levelemre is válaszolhatnak.

Nagy öröömre több tanuló, inkább a lányok valóban az én levelemre válaszoltak. Nagyon kedves szöveggel, így megbékéltünk, és új hidat építettünk egymáshoz.

A következő feladat az irodalmi idézetek köznyelvre fordítása volt. Ez több segítséggel sikerült. (Dudás Gabriella, KA 01 03 1–2. gyakorlat 2009. 11.)

Át kell gondolnom...

A csoportokat ilyen esetben nem célszerűbb-e úgy alakítanom, hogy a tehetségesebbek együtt legyenek, és jobban fejlődjenek, mint a vegyes csoportban. (Vertkovci Ágnes, Ma 01.01. 2009. 09. 15.)

Át kell gondolnom...

Hogyan tudjuk segíteni a kevésbé motivált tanulók együttműködését, a közös tevékenységekben való részvételét, egyenletesebb munkáját. (Dudás Gabriella KA 2/2. 02 (1. fogl.) Utiterv 2010. 01. 07)

Át kell gondolnom...

Feltétlen át kell gondolnom, hogy oldjam meg a munkahelyi megfigyelés hatékonyságát abban az esetben, ha objektív nehézségek miatt kevesebb segítséget kapunk az adott munkahelyen. (Egy szakember tudott velünk foglalkozni és csoportokat nem lehetett kialakítani.) Ezen mindenképpen segíteni, illetve javítani kell. (Sándor Attila, MU 14. job shadowing 2009. 10. 14.)

Át kell gondolnom...

Jobban kell-e dicsérnem őket, ha ilyen ügyesen dolgoznak, mint most. Fontos a jutalmazás.

Megbeszéltük a 2. órán, hogy készítünk egy napi értékelést, ők javasolták, hogy pontozzuk a munkát 1–5-ig, és december 19-én, aki a legtöbb pontot kapja, annak veszünk 2 mozijegyet, valami jó filmre.

Remélem ez ösztönző lesz minden órán. (Vertkovci Ágnes, TE 01. 02. Táplálkozás az állatvilágban 2009. 11. 30–12. 01.)

Emlékezetes marad számomra...

Mennyire érdekelte őket a szakmákat képező iskolák. Melyik iskolának milyen híre van, hova érdemes menni továbbtanulni. Érdekes meghallgatni, hogy egy tanuló milyen szempontokat vesz figyelembe a továbbtanulásnál. (Balláné Karsai Márta, 2010. 01. 26.)

Emlékezetes marad számomra...

Mennyire sok megoldást találtak! Volt olyan, amire nem is gondoltam! (Balláné Karsai Márta, Ma 2/2. 2010. 02. 09.)

Át kell gondolnom...

A némajáték nehezen ment, a nonverbális jeleket nehezen, lassan vagy egyáltalán nem értelmezték. Ilyen típusú, fejlesztő, előkészítő gyakorlatokat is be kell tenni. Túlságosan ragaszkodtam a részmodulok sorrendjéhez. A következő részmodult előre kellett volna hozni, a kódfejtőt, melyben pont a nonverbális kommunikációval foglalkozunk. (Borsi Vince, K 2/1. 2010. 01.)

A tanulók megszólaltatása, véleményük, gondolataik megosztása konkrétan ebben a témában is. Olyan dolgot felvetni, bedobni, érdekes, az anyaghoz kapcsolódó témát találni, ami esetleg megmozgatja, felcsigázza a fantáziájukat, és szívesen elmondják a véleményüket, akaratlanul is kapcsolódva a tananyaghoz. (Borsi Vince, K 1/4. 2009. 11.)

Át kell gondolnom...

Az elvont fogalmak megértetése még a jó képességű tanulókkal sem egyszerű, különösen nehéznek érzem olyan esetben, amikor számomra evidenciaként kezelt tényeket kell megmagyarázni a tanulóknak, és néha nehéz megérteni, hogy valójában mit nem értenek. Rá kell jönnöm, hogy az ilyen esetekben hogyan tudom a lehető legjobban a helyzetükbe képzelni magam, hogy tisztán megértsem, mi a gondjuk. Többször tapasztaltam már, hogy félreértésre ad okot a szavak nem helyes használata, hogy a diák és a tanár fogalomrendszere nem azonos, néha még átfedés sincs a kettő közt. Előfordult, hogy az én fogalomrendszeremnek nem volt megfelelő a diák magyarázata, és amikor elmondtam neki a megoldást, akkor az volt a reakció, hogy ő is ezt mondta. Az ilyen helyzeteket nem könnyű kezelni, különösen, hogy már kész fogalmakat kell átírni. (Sivák Mónika, M/1. modul 4. részmodul 2010. 01. 04.)

A MODULOK ALKOTÓ MÓDON TÖRTÉNŐ FELHASZNÁLÁSA

A modulrendszer és a hozzá tartozó tanulásszervezeti keretrendszer akkreditált kerettantervként működik a Dobbantó programot felvállaló iskolákban. A program tehát tartalmaz tananyagot, amely a moduljaiban szereplő tartalommal azonos. Vagyis a Dobbantó programban a tanítás-tanulás folyamata, a kompetenciafejlesztés „tartalomhoz kötött módon” történik, azonban – idézve az elfogadott kerettanterv koncepciójából:

- ez a tartalom a Dobbantó program további szerves fejlődése során átalakulhat, elemek kerülhetnek ki, átalakulhatnak, újak válhatnak a részévé, ezzel a tananyag is állandó változásban lesz;
- a Dobbantó programban leírt, éppen adott tartalmak önmagukban is flexibilisek, a pedagógusok saját terveiben megváltoztathatók, a konkrét tanulóközösséghez, illetve az egyes tanulókhoz szabhatók;
- a programcsomagban megadott modulok, s az azokban szereplő tartalmak olyan bőséges kínálatot jelentenek, hogy összességük semmilyen értelemben nem tekinthető a Dobbantó program során a minden tanuló számára egységesen elsajátítandó ismeretek rendszerének.

E-napló részletek:

Új dolog, amit kipróbáltam/változtattam, és szívesen megosztanám másokkal is...

A mai napon nem a megadott anyag szerint haladtunk. A TÉMA a hét zárása volt. Az osztály segítségével berendeztünk egy teaházat. Itt gyakoroltuk a méréseket. Előre lemértük a terem hosszát. Megnéztük, mit lehet oda behelyezni, és eltervezték mit hova lehet tenni, mi fér be. Az előző napokban megkeresett anyagokat felhasználva, alkalmazva alakítottuk ki a teaházat. (Balláné Karsai Márta, T 1/3. 2009. 12. 04.)

Új dolog, amit kipróbáltam/változtattam, és szívesen megosztanám másokkal is...

Noha végül nem a szakmák felé haladtunk, nem bántam, hogy a kijelölt cél mellé lövünk. Ennek oka kettős volt: egyrészt abba az irányba haladunk, ami a diákoknak inkább tetszik, másfelől a gyerekek többségének fogalma sincs a munkába állásról, sem elképzelésük, sem kedvük nincs dolgozni, ezért fölösleges ezt erőltetni. (Müller Tamás Bulcsú, K 2/2. 2009. 09. 28.)

Új dolog, amit kipróbáltam/változtattam, és szívesen megosztanám másokkal is...

Az előző órák tapasztalatai alapján megpróbálkoztam azzal, hogy nem frontálisan, hanem csoportokban értelmezzék és oldják meg a feladatot. Segítségül csoportonként kiosztottam 3 kék és 2 piros bábut, egy keskeny papírlapot, és a diákoknak kellett először próbálgatással megoldani a feladatot. Könnyen megértették a gyengébbek is. Akik hamarabb megértették a feladatot, azok megmagyarázták a csapattagjaiknak a megfejtést. Majd a csapatok megbeszélték, hogy hogyan lehet lejegyezni, és ki fogja bemutatni a megoldást. (Zsilákné Timkó Réka, M 1/1. 2009. 09. 30.)

Új dolog, amit kipróbáltam/változtattam, és szívesen megosztanám másokkal is...

A neten talált power point bemutató nagy sikert aratott. Úgy gondoltam, hogy a számítástechnika témakör még egy jó képességű gyerek számára is nehéz, azt szerettem volna, ha sikerélménnyel távoznak. Tavaly az egyik matekos kolléga hívta fel a figyelmem arra a kis játékra, ahol a kezünket használjuk a kettes számrendszerben való számoláshoz. A kéz és az ujjaink értékei felerültek a táblára, majd kezdetét vehette a mutogatás egymásnak. Ez egy nagyon hatékony módszer, javasolni tudom mindenkinek. (Sivák Mónika, M 1/1. 2010. 09. 14. az új csoportban)

Ma sikeres napunk volt, mert a foglalkozáson jól ment...

A DISPUTA játékkal zártuk a napot. Két csapatot szerveztünk, az A csapat témája az volt, hogy a vendéglátóiparban elsősorban a férfiaknak érdemes dolgozni, a B csoportnak pedig, hogy a nők boldogulnak igazán jól a vendéglátásban. Nagyon jót vitatkoztak, jó érveket sorakoztattak fel, csak nem tudták megállni, hogy végighallgassák a másik érvelését, rögtön vitába akartak szállni. Egyre bátrabban fogalmazták meg a véleményüket, így arra gondoltam, másnap új témában még egyszer kipróbáljuk ezt a feladatot. (Szabóné Tolnai Erzsébet, Mu 1/3. 2009. 11. 24.)

Új dolog, amit kipróbáltam/változtattam és szívesen megosztanám másokkal...

Foglalkozáskártyákat készítettem a következő szakmákkal: CNC forgácsoló, Hegesztő, Dohánytermék-gyártási gépkezelő, Géplakatos, Energetikus (megújuló energiaforrás), Külszíni bányász, Mélyfúró technikus, Késes, köszörűs, kulcsmácsoló, Központi fűtés szerelő, Mezőgazdasági gépésztechnikus, Felvonószerelő, Robbantómester, Finommechanikai műszerész, Vájár, Autógyártó, Lakatos. Az ügyesebb tanulók két kártyát húztak, a többiek egyet, és fel kellett sorban olvasniuk. Megkérdeztem, mit gondolnak, milyen szakmacsoporttal fogunk foglalkozni ebben a hónapban? Egyik fiú kitalálta, hogy gépekkel kapcsolatos mindegyik szakma, és így közösen lejegyeztük, hogy gépészeti szakmacsoport. Öt szakma volt felsorolva egymás alatt háromszor, hasonszakmák és meg kellett keresni, melyik nem illik a sorba. Itt hibátlanul oldották meg a feladatot.

Az értékelő laphoz hasonlót készítettem, ami egy kör volt negyedelve, ugyanis 4 feladat volt, amiket sorszámoztam, majd 4 állítást írtam fel a táblára: 1. A legérdekesebb feladat volt; 2. A legtöbb új ismeretet szereztem; 3. Ilyen feladatot szívesen csinálnék máskor is; 4. Ezen a feladaton unatkoztam. Minden tanuló önállóan értékelte, majd egymás után elmondták, hogy neki melyik feladat volt a legérdekesebb stb., oda a megfelelő sorszámot beírtam. Összeadtuk, és az jött ki, hogy az első és a negyedik feladat volt a legérdekesebb, és összesen ketten voltak akik 1-1 feladatnál unatkoztak. (Vertkovci Ágnes, MU 07. 01. 2010. 01. 06.)

Át kell gondolnom...

Szükséges-e minden egyes alkalommal koncepciókkal telve a terembe érkezni, hiszen teljesen a véletlenül múlik, hogyan fogadják próbálkozásaimat. Lehet, hogy ami egyik esetben nem működik, a másik alkalommal eredményesebben záródik.

Ebből kiindulva a mai nap eseménye ad tanulságot: néha azok a feladatok mutatkoznak hasznosnak, amelyekre nem hogy nem készültem fel, hanem ad hoc jelleggel egyenesen ott jutottak eszembe, és a visszautasításra adott rapid válaszok szüleménye. (Müller Tamás Bulcsú, Társism, 2010. 01. 04.)

AZ E-NAPLÓK FELHASZNÁLÁSA A MODULOK MÁSODIK KIADÁSÁNAK ELŐKÉSZÍTÉSÉBEN

A modulok átdolgozásánál nagyon hasznosak voltak a pedagógusok megjegyzései. Az első körben a 2009/2010-es tanévre elkészült modulok átdolgozása a 2010. január 31-ig részben a beérkező e-naplók alapján – modulonkénti összesített és részben általánosított tapasztalatok alapján kezdődött meg.

Általános figyelmet érdemlő kiemelt megjegyzések, amelyekre szinte valamennyi modulra vonatkozóan felhívtuk a szerzők figyelmét:

- A foglalkozásokon az egyéni és a csoportmunka aránya legyen egyensúlyban.
- A differenciáláshoz több alternatív feladat, gyakorlat szükséges.
- A foglalkozáshoz feltétlenül szükséges alapismereteket fel kell sorolni, illetve leírni.
- A foglalkozások utáni megbeszéléseken is kerüljenek elő a szociális kompetenciákra utaló kérdések: együttműködés, konfliktuskezelés, segítségkérés, becsületesség, sportszerűség stb.
- Hatékony megoldást kell találni a felmerülő konfliktusok, a negatív indulatok kezelésére.
- A játékok (strukturált gyakorlatok) bevezetése csak fokozatosan történhet, mert a legtöbb tanuló nincs ehhez hozzászokva. Főként a padból való „kimozzgatásuk” probléma. Talán többször kellene egy másik, iskolásabb változatot is közölni.

A konkrét problémákat részmodulonként táblázatba gyűjtöttük, és továbbítottuk a szerzőknek.

Nézzünk meg példaként néhány modulból egy-egy példát arra, hogy a pedagógusok által jelzett problémákat hogyan közvetítettük a modulszerzők felé.

MATEMATIKA

Modul/részmodul száma/vissza-jelző pedagógus	Erősség	Probléma
1/1 VA Pécs	<p>Az egyéni munka és a csoportmunka arányosan fordult elő ezen az órán, ami mindenkinek megfelelt. Jól kidolgozott ez az anyagrészt.</p> <p>Minden csoport megoldotta a másik által készített feladatot, szívesebben számoltak, mintha én írtam volna elő.</p> <p>Átgondoltnak tartom az óra anyagát és tartalmát is, ezért volt sikeres ez az óra</p> <p>Tetszett nekik a „Nevem betűiből alkoss új értelmes szót” feladat. Úgyesek voltak, bár több rövid szó született.</p> <p>Nagyon frappánsan, bekiabálások nélkül sikerült a bemutató, majd önállóan lejegyezték a feladatlpra. Úgy tűnt, hogy minden csapat megtalálta a megfelelő megoldást, nem volt szükség egymás meggyőzésére, vitára. Mindegyik tanulót elkapta a lelkesedés a megoldás megtalálására.</p>	<p>Van aki nehezebben dolgozik csoportban, elsikkad.</p> <p>Probléma a számok átírása más alakba.</p> <p>Van aki nem tud dominózni.</p> <p>Több differenciálást segítő feladat kellene: a gondolkodtató feladatok megoldásakor kellene valami nagyon egyszerű azoknak a tanulóknak, akiknek ez nem megy.</p> <p>A geometriával gondok lesznek, ezt a tangrammos feladatnál láttam.</p> <p>A könyvtárunk sajnos nem rendelkezik a matematikatörténeti ABC-vel, ezért én ezt a feladatot önállóan adtam fel, 10 perc állt rendelkezésükre az informatika teremben, hogy kikeressék és leírják a matematika szó fogalmát.</p> <p>Problémát okozott néhány tanulónál az olvasás és a szövegértés, a feladat logikájának a megértése.</p> <p>Nem tudnak még egymástól segítséget kérni, a csapatból is ki-kiszóltak nekem ahelyett, hogy a csapattársaikhoz fordultak volna.</p>

KOMMUNIKÁCIÓ

Modul/részmodul száma/ visszajelző pedagógus	Erősség	Probléma
1/1 DG Pécs 1/1 MTB Than	<p>A ráhangolódás játékos formában történt, a fiatalok aktívan vettek részt rajta.</p> <p>A pajzs szimbólumrajz elkészítése során elmélyülten, gondosan dolgoztak a diákok és szép munkákat készítettek.</p> <p>Gyönyörű színes önarcképeket készítettek a tanulók, frappáns, reális jellemzéseket adtak magukról.</p> <p>A teljes káoszt sikeresen elkerültük, és a nap végére – ha kinkservesen is, de – teljesítettünk bizonyos feladatokat, és a tanulók egy részének sikerélménye született.</p>	<p>A mondatalkotásos feladat közben szétesett a csoport figyelme.</p> <p>A kérdésekre adandó válaszok sok esetben elvont, fogalmi gondolkodást igényeltek, a tanulók egy része nehezen birkózott meg a feladattal.</p> <p>A Dobbantó e részmodulja alkalmatlan arra, hogy szeptemberi kezdő modulrész legyen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A hangulatoldást célul kitűző ajánlott játékok csak rontottak a helyzeten, megbontották a viszonylagos fegyelmet is. - Ráhangolódás, szimbólumrajz: nem hangolódnak és nem rajzolnak, az átadott színes ceruzákat kettétörik, eldobják. Így nincs rajzértelmezés, viszont van spontán „kíhangosítás”. - Nem akarnak párokat keresni.

TERMÉSZETISMERET

Modul/részmodul száma/ visszajelző pedagógus	Erősség	Probléma
2/1 VÁ	<p>Mindent a leírt tervnek megfelelően sikerült végrehajtani.</p> <p>Kilencen jelentek meg, így háromfős csoportokat alkottunk. Mindenki különböző számot húzott és matematikai szabály alapján alakítottuk ki (pl. kettővel, hárommal osztható számok, prímszámok stb.), és utána matematika órán is ugyanilyen csoportbeosztással dolgoztak. Mintha tegnap mi sem történt volna. Visszaadtuk a feladatlapokat, és 10 perc alatt megbeszéltük, amit tegnap kellett volna. Úgyesen kijött az anyagmegmáradás törvénye az 1–2. feladatokban. Mindenkinél hibátlan volt a 3. feladat, a jeges. Sajnos a 4-esnél sok félreértés volt, a kérdést sem értette meg a fele, ezt megbeszéltük közösen, remélem sikerült valamit tudatosítani bennük.</p> <p>Ezután ismertettük velük, hogy a három csoport feladata különböző lesz: az egyik az Olaj Rt, a másik a Széna-szalma Rt, a harmadik az</p>	<p>Az egyik laptopon nem jött be a Wikipédia, így csak a 2. órán tudták elkezdni a feladatot, de addig nagyon jól elosztották a munkát egymás közt. Ők voltak egyedül azok, akik végig dolgozták a 2x45 percet. A természetismeret modul nagyon érdekes, viszont elég nehéz és túl sok előkészületet igényel. Több fényképet is készítettem az óráról, viszont egy fiú mindig eltakarta az arcát, hogy ne látszódjon. Sajnálom. Ő a tanulói jogoknál sem írta alá, hogy publikus legyen a fényképe. Erre mindig figyelnem kell.</p> <p>A fényképek pedig fontosak és a legtöbben szeretik nézegetni magukat a számítógépen.</p>

Modul/részmodul száma/ visszajelző pedagógus	Erősség	Probléma
	<p>Önkormányzat Gazdasági Bizottsága. Az első két csoportnak olyan érveket kell gyűjteni, hogy a pályázati kiírást ők nyerjék el. Előtte megbeszéltük a foszilis és az alternatív, megújuló energiaforrások jelentését. Volt két kislány, aki sok információval rendelkezett e téren. A környezettudatos szemléletre is kicsit kitekintettünk.</p> <p>Egy tanuló karikázta be a széna-szalma szót az 5. feladatban, így ahol a kislány ült, ők lettek ez a nevű rt., a másik kettő választhatott. Mindhárom csoportnak laptopon kellett kikeresnie a feladatot. Húsz percet kaptak a kikeresésre, ez elegendő is volt. Egymás után beszámolt a két rt., majd az önkormányzat a Széna-szalma Rt. pályázatát választotta. Ténylegesen több érvet sorakoztatnak fel, a döntés helyes volt.</p> <p>Fantasztikusan jó csoportmunka. Két órán keresztül segítették egymást. Konfrontációmentes volt az óra. Élvezték ezt a játékot. Az érvelést még gyakorolni kell, de az is jól sikerült ma.</p>	

A jelzett problémákat részben orvosoltuk a második kiadásban, részben hangsúlyosabban hívtuk fel a figyelmet a modulok adaptációjának szükségességére.

A tapasztalatok megerősítették, hogy minden szempontból nagyon heterogének a tanulói csoportok, lehetetlen minden igényre jól reagáló modultartalmakat adni.

Az e-naplók tapasztalatai megerősítették, hogy egyre több pedagógus tudott és akart élni a modulok által biztosított szabad mozgástérrel, és nemcsak a csoporthoz, hanem sok esetben az egyénekhez is képesek voltak igazítani egy-egy feladatot, gyakorlatot, vagy az adott kompetenciafejlesztésre ők maguk alkottak új modulelemeket, vagyis ahogy előre elképzeltük, valóban új ötleteket eredményeztek a modulok által kínált kreatív feladatok.